

ULUSLARARASI İNDEKSLER NEDEN ÖNEMLİ ?

Nuri ÖZGİRGIN

Dünyada 600 ün üzerinde bilimsel dergi veri tabanı olduğu anlaşılmakta. Ayrıca sağlık bilimleri için ise 80 kadar mevcut. Bu veri tabanlarının tümüne internet aracılığı ile ulaşmak mümkündür. Bunların arasından özellikle tıp alanında öne çıkanlar Pubmedii, Ovidiii, Thomson Reuters web of Knowledge and Scienceiv, Scopusv, Cochrane Libraryvi, Embasevii, Science Directviii, Scirusix, Elsevierx, MD Consultxi, Index Copernicusxii ve Google Scholarxiii dir. Ayrıca özellikle kitapları içinde bulunduran bir veritabanı ise R2Libraryxiv dir.

Bunun dışında ülkelerin ulusal veri tabanları da öne çıkmaktadır. Ve de din ayrımı yapılarak oluşturulan veri tabanları da vardır. İran "Islamic Educational, Scientific and Cultural Organization" tarafından 2008 yılında oluşturulan ve SCI ye karşılık gelen veritabanı gibi. Veri tabanı nedir? İndeksleme nedir? Arasındaki fark nedir? Veri tabanı oluşturmak için neden bir yarış mevcuttur?

Aradığımız bilgiye ulaşabilmek ancak onun sınıflandırılması ile mümkündür. Enformasyon teknolojilerinin yaşamımıza girmesi ile bilgiye ulaşmak çok kolaylaşmıştır. Bu durumda veri tabanları da tercih edilebilmek için aralarında bir yarış oluşturdular.

Hangi veri tabanı neden tercih edilir? Son kullanıcı için istenen en fazla bilgiye en kolay ve en kısa zamanda ve de masrafsız ulaşabilmektir. Bu kullanıcı açısından önceliklidir. Halbuki veri tabanlarının öncelikleri ise hem nitelik ve hem nicelik açısından elindeki bilgiyi mümkünse ücretli olarak son kullanıcıya ulaştırmaktır.

Google Scholar, Scirus gibi oluşumlar, bilginin niteliğinden çok formatı ve niceliği ile ilgilenmektedir. Özellikle Scirus ile bu bağlamda kongre ve konferanslarda sunularına olabildiğince yer ayırmaktadır.

Buna karşılık nitelikli bilginin toplandığı indeksler doğal olarak bizler için daha önemlidir. Hele ki araştırmacı ve akademisyenlerin değerlendirilmesi bu nitelikli verilerin yer aldığı veri tabanı bilgilerine göre yapıyorsa, bu veri tabanlarında sınıflanan dergilerde yayın yapmak ta, dergi bulundurmak ta büyük önem kazanmaktadır. Sonuçta bu süreç doğrudan bizleri, mesleki geleceğimizi etkileyen başlıca unsurlardan bir tanesidir. Burada nitelik kavramının irdelenmesinde yarar var. Bu da nitelikli bilginin hangi unsurlara bakılarak sınıflandırıldığına bağlıdır.

Prof. Dr. O. Nuri ÖZGİRGIN - Bayındır Hastanesi - Ankara
 Editör: The Journal of International Advanced Otology
 Başkan: Politzer Derneği
 Önceki Başkan: Akdeniz Ülkeleri Otoloji ve Odyoloji Derneği
 Başkan: Avrupa Otoloji ve Nörotoloji Akademisi Bilimsel toplantılar komitesi
 ozgirgin@politzersociety.org

Bu konuda en sık başvuru alan veri tabanı PubMed dir. PubMed Amerikan Yönetimine bağlı NIH in bir alt kuruluşu olan NLM ye bağlıdır. PubMed son zamanlarda yapmış olduğu değişikliklerle özetlerin yansira atıfları da veri tabanına katmıştır. 1951-1966 arası ancak basılı olarak elimize geçebilen bilimsel veriler de veri tabanına dahil edilmiş ve bu dönemin bilgilerine ulaşabilmek mümkün olmuştur. 2007 yılı sonlarında ABD Başkanı Bush Consolidated Appropriations Act of 2007 (H.R. 2764) yasasını imzalayarak peer-reviewed araştırmaların ve sonuçlarının tam metinlerinin birer kopyalarının PubMed Central'e verilmesini yükümlü kılmıştır. Böylelikle yapılan araştırmalara ulaşımı mümkün olmuştur. Bu özellikle NIH destekli araştırmalar için söz konusu edilmiştir.

Daha önce Medline bilgisi olarak bilinen veriler 1996 yılında PubMed organizasyonu altında birleştirilmiştir. 27 Ekim 2010 itibariyle (2010-10-27)[update]PubMed de 20 milyonun üzerinde veri depolandığı bilinmektedir. Bunların bir kısmı 1865 yılına kadar geri gidebilmektedir. Bu veriler ışığında PubMed dünyada diğerleri ile kıyaslandığından en avantajlı konumdadır. ABD yönetiminin vermiş olduğu destek bu kuruluşu egemen kılmıştır. Hem elemeyen geçmiş ve hem de en fazla sayıda bilgiyi içermektedir.

PubMed'in nitelendirdiği bilgi seviyesi nedir. Bir veri tabanında değerlendirme kistası ne olmalıdır? Değerli bilgi nedir? Değerlendirme sürecinin kırılma noktası ne olmalıdır? Aslında bugün aranması gereken yanıt budur. 2006 yılından bu yana Pub Med kendisine sunulan yayınlarda ciddi bir eleme yapmaktadır. Literature Technical Review Committee (LSTRC) adı ile anılan komite tarafından yapılan değerlendirmelerde son zamanlarda % 80 oranında bir eleme yapıldığı görülmektedir. Aslında hala bunca heterojen verinin saklandığı bu kuruluşun son 5 yıldır neden bu denli katı davrandığını anlamak mümkün değildir. Bu komitenin son iki yıllık icraatının değerlendirilmesi ile çok ciddi tutarsızlıkların bulunduğu dikkat çekmektedir. Web sitelerindeki açıklamalara bakıldığında sanki keyfi bir davranış biçiminin de sergilendiği gözden kaçmamaktadır. Dünya çoğunluğunun başvurduğu veri tabanında bulunamamak yeni dergiler için büyük bir eksiklik olmakta ve baştan büyük bir dezavantaj ile yaşamına başlamaktadır.

Bu veri tabanının resmi duyurularından bazı alıntılar yaparak buna açıklık getirmek isterim: "Scientific merit of a journal's content is the primary consideration in selecting journals for indexing".

Derginin bilimsel içeriğinin ana değerlendirme kistası olarak öngörüldüğü belirtilmesine karşın buna ters birçok uygulamanın var olduğunu görmekteyiz. Yayıncıların geçerliliği, önemi, orijinalliğini ön planda tuttuğunu söylerken bu özelliklere sahip birçok derginin indeksleme dışında tutulduğunu görmekteyiz. Bunun örneklerine ilerleyen satırlarda yer verilecektir. Editöryal çalışma sürecinin kalitesinin gene bir değerlendirme kriteri olduğu belirtilmektedir. Ancak bu kriterin de dayanağı çok tartışmalıdır.

"The highest quality and most useful journals are selected without regard for place of publication".

Dergilerin değerlendirilme sürecinde coğrafi yerleşimin kistası olmadığı belirtilmekte. Acaba buna inanmak mümkün müdür?

PubMed uygulamalarına yorumu gene LSTRC nin son bir yıllık raporları ile yapmakta yarar var. LSTRC yılda 3 kez toplanmakta ve 150-190 arası derginin değerlendirmesini yapmakta.

Komite Üyelerinin dağılımı:

FLEMING, David A., M.D. (CHAIRMAN) (6/30/2011) Professor and Chairman, Dept. of Internal Medicine, Director, MU Center for Health Ethics, Governor, Missouri Chapter of the American College of Physicians, University of Missouri School of Medicine

CHRISTOPHER, Mary M., Ph.D. (6/30/2012), Professor of Pathology , Dept. of Pathology, Microbiology & Immunology , School of Veterinary Medicine, University of California

COPELAND, Robert L., Ph.D. (6/30/2012), Associate Professor, Dept. of Pharmacology Howard University,

COURTNEY, Karen L., Ph.D., R.N. (6/30/2014), Assistant Professor, Dept. of Health and Community Systems, University of Pittsburgh

ELPERN, David J., M.D. (6/30/2013), Dermatologist, The Skin Clinic

HASHIMOTO, Frederick, M.D. (6/30/2011), Distinguished Professor of Medicine , Division of General Internal Medicine , University of New Mexico, School of Medicine

JACKSON, Gretchen P., M.D., Ph.D. (6/30/2013), Assistant Professor, Surgery and Biomedical Informatics, Vanderbilt Children's Hospital

MORENO, Carlos, A., M.D. (6/30/2012), Professor and Chairman, Department of Family and Community Medicine, University of Texas Health Science Center, Houston

NORTON , Catherine N., M.L.S. (6/30/2011), Director, Information Technology, MBL/WHOI Library

Marine Biological Laboratory

OGUNYEMI, Omolola, Ph.D. (6/30/2014), Director, Center for Biomedical Informatics, Associate Professor, Medical Sciences Institute, Charles R. Drew University of Medicine and Science

PHILLIPS, William R., M.D., M.P.H. (6/30/2014), Theodore J. Phillips Endowed Professor of Family Medicine, Department of Family Medicine, University of Washington

PHILLPOT , Caroline C., M.D. (6/30/2012), Chief, Genetics and Metabolism Section, Liver Diseases Branch, NIDDK, National Institutes of Health

SMITH , Paul, D., M.D. (6/30/2012), Associate Professor, Department of Family Medicine, University of Wisconsin Medical School

WALTON , Linda, J., M.L.S. (6/30/2012), Associate University Librarian and Director, Hardin Library for the Health Sciences, University of Iowa Libraries, University of Iowa

ZHANG, Ge, M.D., Ph.D. , Assistant Professor, University of Akron, Olson Research Center,

KOTZIN, Sheldon, M.L.S. , Associate Director, Library Operations, National Library of Medicine, NIH

Bu konfigürasyona bakıldığında komitede yalnızca bir kişinin asli görevi (SK) dergilerin değerlendirilmesi ile ilgili, bunun dışındaki kişiler 'in süreçte ne kadar etkin olduklarını değerlendirmek zordur. Bu komitenin yılda 3 kez yapmış olduğu değerlendirme toplantısının her birisinde dergiler için ayırdığı süre toplam 8 saattir. Yani dergi başına yaklaşık 3 dakika düşmektedir. Yani asli görevi dergi değerlendirme olmayan 15 kişinin bir dergi için 3 dakikada nasıl karar verebildiğini anlamak mümkün değildir. Hele ki değerlendirme kriterleri aşağıda belirtildiği gibi ise:

Statement of ethical issues - Conflict of interest
 Statement of ethical issues - Human / Animal rights
 Statement of ethical issues - Conflict of interest
 Coverage
 Quality - Review articles
 Quality - Clinical research
 Quality - Basic research
 Quality - Case reports, editorials
 Authors / Institutions
 Production quality
 Editorial board quality
 Editorial independence
 Importance - Researchers
 Importance - Clinicians in the field
 Importance - Clinicians not in the field
 Importance - Educators
 Importance - Administrators
 Importance - Allied health professionals
 Importance - Students
 Importance - Policy makers
 Importance - Significant perspectives on local conditions or indigenous disease
 Evidence of external peer review
 Critically synthesizes and organizes knowledge in the field
 PubMed in son 1 yıl içinde yapmış olduğu değerlendirmeler:

	Ekim 2009	Şubat 2010	Haziran 2010
Değerlendirmeye giren dergi sayısı	150	192	190
Kabul edilen dergi	41	42	36
ABD/UK kabul edilen dergiler	24/5	26/2	22/3
Ünlü yayınevlerine ait	19	26	23
Büyük Dernek derg	7	3	6
1 yaşından küçük	2/5	11/15	9/19
SCI + Impact factor	3/9	3/6	2/9
Red edilenler	109	150	154
ABD	% 22	%28	%32
Büyük dernekler	%10	%8	%12
Şirket dergileri	% 28	%37	%40
Türkiye kaynaklı	2	6	6

Bu tablo incelendiği zaman:

Amerika yerleşimli dergilere; büyük şirket dergilerine; büyük dernek dergilerine; 1 yaşından küçük dergilere (hangi kurala göre değerlendirmeye kabul ediyorlar ise) daha farklı yaklaşıtları açık bir göstergedir. Acaba neden Türkiye'den 1 yıl içinde değerlendirilen 12

dergiden hiçbirisi akredite edilmedi?

Örnek rapor:

	2006	2008	2010
Conflict of interest	No comment	Yes	Yes
Human / Animal rights	No comment	Yes	No
Conflict of interest	No comment	Yes	No
Coverage	International	Regional	International
Quality - Review articles	Good	Good	Moderate
Quality - Clinical research	Excellent	Good	Good
Quality - Basic research	Good	Good	Good
Quality - Case reports, editorials	Good	Good	Good
Authors / Institutions	Good	Good	No comment
Production quality	Good	Good	Good
Editorial board quality	Good	Good	Excellent
Editorial independence	Good	Excellent	Good
Overall quality	3,00	3,20	3,50
Researchers	High	Moderate	High
Clinicians in the field	Very high	Very high	Very high
Clinicians not in the field	High	High	Moderate
Educators	N/A	High	High
Students	N/A	Moderate	High
Significant perspectives on local conditions or indigenous disease	N/A	High	Moderate

Evidence of external peer review	N/A	Yes	No comment
Critically synthesizes and organizes knowledge in the field	No comment	Yes	No comment
Overall importance	3,00	3,00	3,30
Overall rating	3,00	3,30	3,30

Yukarıda gösterilen örnek rapor bir derginin ardarda 3 kez değerlendirmesidir. İlk değerlendirmede dergide 4 adet orijinal makale, 1 adet Review, 3 adet de olgu sunumu yayınlanmaktadır. Değerlendirmeciler Akdeniz Ülkelerinden seçilmiş yaklaşık 60 kişiyi içermektedir.

Derginin ikinci değerlendirmesinde 6 adet orijinal makale, 1 adet Review ve 3- 4 adet de olgu sunumu vardır. Editörler kurulunda önemli değişiklik yoktur.

Dergi 3. Değerlendirme öncesinde isim değişikliğine gitmiştir. Tüm Dünyadan 230 seçilmiş değerlendirmeci artık kuruldadır. Ayrıca tüm kıtaları temsil eden seçilmiş kişiler Derginin üst düzey danışma kurulunu oluşturmaktadır. Dergide ortalama 20 adet orijinal çalışma (araştırma çoğunluklu) ve de 3-4 adet olgu sunumu yayınlanmaktadır. Ve dergi artık SCI Expanded listesinde dir.

Günümüzde kabul gören kriter yapılan yayınlara ne kadar atıfta bulunulduğudur. Yapılan atıf o yayının ne kadar değerli bilgi içerdiğinin önemli bir göstergesidir. Yayınlarının kalitelerinin değerlendirilmesinde yapılan atıf oranları ülkemiz için de bir ölçüt olmuş ve akademik yükseltmelerde birinci derecede önem kazanmıştır. Atıfları değerlendirme kriteri olarak kabul edip yayınları bu ölçütle sınıflandıran kuruluş ise ISI (Institute for Scientific Information" dir.

The Science Citation Index (SCI) Institute for Scientific Information (ISI) tarafından uygulamaya konulmuştur. İlk kez tanımlayan Eugene Garfield olmuştur (1960) Eugene Garfield 1925 doğumlu Amerikalı kütüphanecidir. Garfield aynı zamanda Current Contents, the Science Citation Index (SCI), ve diğer atıf indeksleri ile, Journal Citation Reports, and Index Chemicus un da bulucusudur.

Science Citation Index in yapılandırılması ile "impact factors" hesaplaması da mümkün olmuştur. SCI nin iki grup sınıflaması olmuştur. Ana grupta daha sınırlı sayıda yüksek etki faktörüne sahip dergiler barınırken, Expanded versiyonunda 1900 lerden bu yana 150 disipline ait yaklaşık 6500 dergi yer almaktadır. ISI 1992 yılında Thomson Scientific tarafından satın alınmıştır.

SCI tamamen atıf değerlendirme göre etki faktörü tabanlı tarama yaptığından verileri çok anlamlı kabul edilmekte ve yalnızca ülkemizde değil Tüm Dünyada çok önem içermektedir. Atamalarda ana kriter bu veriler olmaktadır.

Tipki PubMed de olduğu gibi Thomson Scientific in veri tabanlarına yeni dergi kabulü de tenkit konusu olmaktadır. Her iki grup ta da objektif kriterler ortaya konamamaktadır. Bu süreçte dergi yayın dilinin İngilizce olmaması baştan kaybedilen bir güç olmaktadır.

Diğer oluşumlar tam içerikli dergileri veri tabanlarına alarak bu içeriği satmakta ve gelirin bir kısmını dergiye vermektedirler. Yani bir çeşit bilimsel eser ticareti yapmaktadırlar. Bu durum birçok zaman son kullanıcı açısından cazip olsa da tek bir makale için öngörülen fiyatların yüksekliği kanımca bu uygulamayı zorlaştırmaktadır.

EBSCO veri tabanı buna örnek teşkil eder. Bu kuruluşların toplu biçimde hizmet sunumları, Üniversiteler, okullar hastaneler için cazip olabilmekte ve bu imkanı kendi kullanıcılarına sunabilmektedirler. EBSCO nun merkezi Ipswich Massachusetts dedir.

SCOPUS ta benzer biçimde bir hizmet sunmakta ticari olarak özetleri, atıfları, tam dokümanları son kullanıcıya sunmaktadırlar. 5000 den fazla yayıncıya ait 18.000 dergiyi içinde barındırarak serisinde en büyük olmayı başarmıştır. Bir Elsevier kuruluşudur. Skopus bunun yanı sıra yazar özelliklerine de yer vermektedir. Afiliasyonları, yayınları, referansları ile birlikte desteklemektedir.

Embase (Excerpta Medica) bir biyomedikal ve farmakolojik veri tabanıdır ve 1847 den bu yana 23 Milyon kaydı bünyesinde bulundurmaktadır.

Science Direct de bir Elsevier kuruluşudur. 2500 Dergi ve 6000 e-kitaba ait 10 Milyon makaleyi bünyesinde barındırmaktadır.

Sonuç olarak en çok aranan veri tabanları ABD kaynaklı ya Devletin ya da Büyük Şirketlerin elindedir. Her iki durumda da değerlendirme öncelikleri global olarak bakıldığında yazılı tüm kurallara rağmen olabildiğince subjektiftir ve de hiç de haklılık göstermemektedir. Dünya çapında bir Bilimsel Derneğin Başkanı olarak bu süreçte Amerika tabanlı bazı yayın kuruluşlarının da bu süreçte olumsuz rol oynadığını düşünmekteyim.

KAYNAKLAR

1. <http://www.lib.murdoch.edu.au/database/> & <http://medcat.wustl.edu/cgi/ece.cgi?569947696:0:WUM:5:1:0:0>
2. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/sites/entrez?holding=wustlmlib>
3. <http://ovidsp.ovid.com/>
4. <http://www.isiwebofknowledge.com/>
5. <http://www.scopus.com/home.url>
6. <http://www.thecochranelibrary.com/view/0/index.html>
7. <http://www.embase.com/>
8. <http://www.sciencedirect.com/>
9. <http://www.scirus.com/srsapp/>
10. http://www.elsevier.com/wps/find/homepage.cws_home
11. <http://www.mdconsult.com/php/225319515-2/homepage>
12. <http://journals.indexcopernicus.com/>
13. <http://scholar.google.com.tr/>
14. <http://www.r2library.com/public/default.aspx>
15. <http://en.wikipedia.org/wiki/PubMed>